

A születésről forgatott filmeket az On The Spot, most ők is babát várnak

Szülni édenben és pokolban

Meséljük el gyerekeinknek, hogyan születtek – ez lehet **Cseke Eszter** és **S. Takács András** új filmsorozatának egyik tanulsága. Az On The Spot: 9 hónap alatt a Föld körül szeptember 14-én, a Duna Tv-n vetített első része váratlan aktualitással is szolgál.

SÜMEGI NOÉMI | kultura@hetivalasz.hu

– Legújabb sorozatuk első része szíri menekülttáborban játszódik. Mit tapasztaltak?

S. Takács András: Egy éve forgatuk, Jordániában, a szír határtól néhány kilométerre. Ez a legnagyobb menekülttábor a Közel-Keleten; volt, hogy 200 ezer ember élt ott sátrakban, konténerekben – a sivatagban. Ma 80 ezren lakják. Ők a legszegényebbek, azok, akik tényleg csak a határig jutnak el. A filmünkben szereplő család szeretne hazatérni, de amikor az édesapa erről beszélt, a kislánya sírva fakadt, annyira megrémült. Emlékszik a bombázásokra, egyszer aknára hajtottak a kocsijukkal, csoda, hogy túléltek.

Cseke Eszter: Tizenöt kilométerre laknak onnan, ahonnan elmenekültek. Időnként hallani a lövéseket. A táborban szigorú szabályok uralkodnak, megszabták például, mennyi ideig maradhatunk bent este, mert egyébként nem tudják ellenőrizni a tábor összetételét. Ugyanakkor ennek a menekülttábornak a csodájára járnak, mert a szírek a legmostohább körülmények között is próbálnak tevékenyek maradni: szinte egy kis várost alakítottak a táborból, hogy élhetőbbé tegyék, „bevásárlóutcával”, amit ironikusan Champs-Élysées-nek neveznek.

– Hány gyerek született már ott?

S. T. A.: A filmben szereplő családhoz az ötödik gyerek érkezett, de ugyanazon a klinikán már több mint ezer baba látta meg a napvilágot. A táborban naponta legalább öt-hat gyerek születik a marokkói sátoorkórházban vagy az ENSZ valamelyik rendelőjében.

– A nehéz körülmények ellenére?

Cs. E.: Az ő kultúrájukban, vallásukban ez természetes. Nem fognak elkez-

deni fogamzásgátláson gondolkodni. „A gyermek áldás” – mondták a szülők. A táborban próbálják megakadályozni, hogy nagyon korán férjhez adják a lányokat, ami egyébként Szíriában nem volt szokás. Itt azért házasiának ki őket fiatalon, hogy védettek legyenek a tábori körülmények között, nehogy folt essen a család becsületén.

– Miért ilyen konfliktusos helyszíneket kerestek megint?

Cs. E.: A sorozat fele békeidőben és gyönyörű helyszíneken játszódik. De el akartuk mesélni azt is, milyen bele-születni a tátongó semmibe, hogyan dolgozzák fel a menekültlétet a családok. A forgatás idején úgy tűnt, a szír helyzet a kutyát sem érdekli már. Idáig kellett menekülniük, hogy felfogjuk, mekkora a baj. Azt is szerettük volna megtudni, hogy a háború milyen hatással van a terhességre, van-e különbség a háborúban és a békeidőben született gyerekek között. *András* forgatott tájfun sújtotta övezetben is, a Fülöp-szigeteken – ahova én nem mehettem vele, mert akkor már a hatodik hónapban voltam –, és bár a külső körülményeket tekintve ez kemény hely, a születés humánus volt, hála a klinika személyzetének.

S. T. A.: Egy csodálatos amerikai baba, *Robin Lim* alapította a klinikát. Balin él, de amikor természeti katasztrófa történik a világban, akkor az egyik nemzetközi segélyszervezet égisze alatt megérkezik, és felállít egy mobil születésklinikát, ahol viszonylag természetes módon szülhetnek a nők. Szerintük ugyanis egy katasztrófa után úgy kezdhet helyreállni az élet, ha a születés, vagyis a legelső pillanat, békében történik.

Cs. E.: A rászorulóknak Balin is ingyen szülhetnek náluk, de a világ minden tá-

járól zárandokolnak oda olyanok, akik fizetnek ezért, mert a saját országukban nem megfelelőek a körülmények. Rengeteg orosz megy például, akiknek a korábbi szülésükkor volt valami rettenetes élményük, és tudják, hogy itt biztonságban lehetnek.

– A háborús körülmények között mit tapasztaltak?

S. T. A.: Gázában az anyuka mutatta, melyik gyerek született a 2009–10-es háború idején, és melyikkel volt várandós békeidőben. A leghíresebb gázai baba – aki a korábbi háborúk idején házról házra szaladgált, mert az anyukák nem mertek kimozdulni otthonról, hogy eljussanak hozzá vagy a kórházba – szintén azt mesélte, hogy látszik a különbség a kicsik között.

Cs. E.: A „háborús gyerekek” hiperaktívak, nehezen kezelhetők, sosem elég nekik a szülői törődés. Magzati korukban a félelemtől néha egy hétig nem mozogtak, az anyák azt sem tudták, mi van velük.

S. T. A.: Ma már kutatják a méhen belül átélt traumák hatásait, és kísérletek bizonyítják, hogy például a félelem is örökölheto. Márciusban lesz erről Drezdában egy konferencia, ahova meghívták azt a zsidó asszonyt, aki Auschwitzban született egy kilóval, títokban, a felszabadítás előtt hat héttel. A konferencián mi is ott leszünk.

– Az önök sorozatában is szerepel egy idős hölgy, akinek a fia koncentrációs táborban született, a felvételeken viszont mosolygós, boldog embereket látni.

Cs. E.: Hála Istennek! Rengeteg szeretettel próbálták kompenzálni a szörnyű kezdeteket. A család ma Kanadában él, és a 93 éves *Mirjam* nénit rajongva veszik körül a gyerekek, az unokák és a dédunokák. »

Fotó | Sebestyén László

» **S. T. A.:** Fia, *Leslie* – aki eredetileg Lacika volt – Dachau egyik altáborában született, hetedmagával. A náciok hagyták, hogy ez a hét magyar asszony megszüljön a gyerekeket: közeledett a háború vége, és egy emberi érzésre utaló történetet akartak felmutatni.

Cs. E.: Már amennyire emberi az, hogy föld alatti bunkerekbe dugták őket, és azt mondták, hogy na, szüljétek! De kétségtelen, hogy nem ölték meg őket.

– **Az epizódokban van, ahol boldogság, és van, ahol elviselhetetlen fájdalom és trauma a szülés. Mitől függ ez?**

Cs. E.: Ha nem lettek teljesen elvágván egymástól a generációk, és nem úgy nőttek fel, hogy ez tabu, akkor természetes dolog maradhatott a szülés. Másrészt nincs beléjük plántálva, hogy ez „betegség” vagy valami ijesztő dolog, mert tudják, hogy általában minden rendben megy. De ha valami rossz történik, azt is természetesebbnek vesszük.

– **Hol működik ez még ilyen természetesen?**

S. T. A.: Balin, Mexikóban és a Fülöp-szigeteken, ahol együtt él négy nemzedék a pálmafaültetvények melletti fabodegákban: otthon szült a dédnagymama, a nagymama, és az anyuka is minden bizonnyal otthon szülne, de akkor nem kap „gyest”, ezért bemegy a klinikára. Itt jön megint a képbe Robin Lim, akinek klinikája három szobából áll, de a szülésnél a nagymama is bent lehetett. Mexikóban és Balin pedig az apuka is ott volt. A háborítatlan szülés a hozzáálláson múlik, nem azon, hogy valaki otthon szül-e. Ha akkor avatkoznak be, amikor baj van, és nem stresszelik az anyát. Egyébként megfigyeltük, hogy a háborítatlan szülések hangja olyan, mintha a hálósobából szűrődne ki. Ha nem volna kép, azt hihetnénk, hogy szeretkezést hallunk.

– **A sorozat beharangozójában látható egy nő, aki viszont kórházi körülmények között szül, és leírhatatlan rémület van az arcán.**

Cs. E.: Ez Gázában történt. Az édesanya sokkos állapotba került. Ciszjordániában és Gázában is megtiltották az intézetén kívüli szülést, ami korábban természetes volt: ennek a lánynak a nemzedéke az első, amelyik már teljesen el van vágva ettől. Képzelnék el

egy vallásos nőt, akinek be kell mennie egy olyan kórházba, ahol pasasok jönnek-mennek, és azt mondják, „most terpersz, ezt csináld, azt csináld, ne kiabálj!”. Ráadásul pár nappal voltunk a háború után. Gondolom, még viszonylag jól viselkedtek vele, hiszen ott voltam a kamerával. Azt se tudta, mi történik vele, nem volt ura a testének, nem is engedték neki. És miután megszületett a gyerek, 45 percig ott volt velem, egy vadidegen emberrel a lámpa alatt, miközben az anyukáját horror körülmények között varrták össze, amit sokkal nehezebben viselt, mint a szülést.

» Születés a szír menekülttáborban, illetve jordán katona szír kisbabával

– **Ehhez nem kell messzire menni: Magyarországon sem általános még a baba- és mamabarát gyakorlat.**

Cs. E.: Pedig nem a pénzen múlik, hanem a bánásmódon, a felfogáson, hogy esetleg még várunk három órát, mert ez a szülés természetes folyamata. A legtöbb izmot, amire szükség van a táguláshoz, erősen befolyásolják az érzelmek, tehát ha a nő fél, akkor ezek az izmok megfeszülnek, ahelyett, hogy ellazulnának. Az eritreai menekülttábor klinikáján nincsenek eszközök, de odaszíjazzák az ágyhoz a nő lábát, mert azt hiszik, ez valami modern módszer.

S. T. A.: Az etióp törzsnél pedig befogják a száját, mert szégyen, ha sikít. Az ultraortodox zsidó kórházban azt gondolják, hogy szülés közben megnyílnak a menny kapui, ezért a rokonok

imakéréseket sutognak a vajúdo nő fülebe. A születésen keresztül a legkülönbözőbb kultúrák legmélyebb bugyraiba nyertünk betekintést. Voltunk olyan háborítatlan szülésen egy mexikói születésházban, amely 12 óráig tartott – kórházban ebből már császármetszés lett volna, mert nem várják ki. *Alejandra* ott vajúdott, ahol akart: a kertben, ahol kolibrik repdestek, a zuhanyzó alatt, a fenyőfák között – annyira szép volt ez, hogy szinte még nekem is kedvem támadt szülni. Krízishelyzet esetén persze be kellett volna menni a kórházba – a lényeg, hogy közel legyen.

– **Az otthon szüléseknél mindenhol van kórházi kapcsolat?**

S. T. A.: Ahol mi jártunk, igen. A születésház volt számunkra a legkedvesebb forma – kár, hogy ilyen nem nagyon van Magyarországon, mert nincs hozzá jogszabályi háttér.

Cs. E.: Vannak már nálunk is olyan kórházak, amelyek egyre nyitottabbak erre, és olyan szlogeneket olvasunk, hogy „szüljön nálunk otthon”, ezek többsége viszont sok pénzbe kerül.

S. T. A.: Az egyes epizódok elé és a YouTube-oldalunkra videóüzenetek készülnek, ezekben ismert emberek mesélik el születésük történetét: többek közt *Törőcsik Mari*, *Vitray Tamás*, *Eperjes Károly*, *Kovács „Kokó” István* és *Feldmár András*. Legtöbbjük traumatikus körülmények között jött a világra.

Majdnem meghalt, vagy fogóval húzták ki, és 40 éves koráig fájt a feje... A mi nemzedékünk sem járt sokkal jobban, az anyukámnak például azt mondta az orvos, hogy akkor burkot repeszt, mire anyám megkérdezte, miért, hiszen az idősebb testvéreimet, akik ráadásul ikerrek, minden beavatkozás nélkül szülte meg. Az orvos kikérte magának még a kérdést is. Nem volt mese, meg kellett születnem, mielőtt az ügyelete véget ért.

Cs. E.: Reméljük, a születéstörténetek láttán sokan megkérdeik majd a szüleiket a saját születésükről. Anyukám sem mesélt soha semmit, aztán egy-

Forrás: On The Spot

változik, akkor nem kell utcára vonulni. Még ennél is érthetlenebb, micsoda háború dúl a szülésről és a gyereknevelésről különböző módon gondolkodó szülők között – még a politikánál is brutálisabb.

– **Nálunk az otthon szülés is félre ment, pedig az abban részt vevő bábak taposták ki az utat afelé, hogy mármár a kórházakban is emberségesebbek a körülmények.**

Cs. E.: A rossz kezdet – amikor nem tudom, mit csináltak a testemmel, a gyerekemmel sem lehettem együtt rögtön, és erről még csak nem is merek beszélni – később rossz hatással van a családokra is. És ha a nőnek a gyerekével nehezebb kötődést kialakítania, a párkapcsolatában is problémák adódhatnak.

S. T. A.: Volt politikai rendszer, amelyik ezt felismerte: egy orosz asszony, akitől öt napra elvették az előző gyereket, Balira menekült szülni. A kisbabának, akit az első öt napban távol tartanak attól a lénytől, akivel a kilenc hónapot eltöltötte, véget ér a világ, megszűnik a bizalom. Ez a szoptatást és a kötődést gyakorlatilag ellehetetleníti. Az ilyen fiúkból aztán könnyebb például katonákat nevelni.

– **Amíg az ember fiatal, nem érdekli annyira a szülés, ám amikor maga is érintett lesz, a világ legfontosabb témájává válik. Ez önöknél is így volt?**

Cs. E.: Biztos ez is közrejátszott, de már másfél éve dolgozunk a sorozaton. Az első afrikai forgatásainkon kétszer is belefutottunk születésbe, ami hatalmas élmény volt, és annyira átélhetővé vált a történet, hogy elhatároztuk: a születésen keresztül fogunk sok mindent bemutatni. Hiszen az egész életedet befolyásolja, hogyan és hova születesz.

S. T. A.: Szerettünk volna valami nagyon mást mutatni ahhoz képest, amit Magyarországon gondolunk a születésről. Szinte minden családban várnak babát, és a távoli kultúrákban sok olyan dolog van a szülés körül, amiről mi is gondolhatunk valamit. Van, ahol eltemetik a méhlepényt, van, ahol órákig nem vágják el a köldökszínort, ameddig pulzál – ez mind hozzátehet valamit a gondolkodásmódunkhoz.

– **Eszter hamarosan szül: változott a gondolkodása a látottak hatására?**

Cs. E.: Inkább tudatlan voltam. Tudatlan, de nagyon nyitott. Most néztem vissza a négy éve forgatott törzsi születést, amiről korábban azt gondoltam, milyen szép és milyen jó: tényleg van benne egy sor szép és jó dolog, de nagyon furcsa, hogy például meg sem lehet nyílkanni. Azóta annyi mindent tanultunk, hogy már azt sem látom olyan hű, de háborítatlannak, pedig természeti népről van szó. Én azt szeretném, hogy ha lehet, és ha egészségesek vagyunk, akkor hagyjanak békén, ha pedig gond adódik, akkor legyen ott a segítség és használjuk a modern kor vívmányait.

– **Menekültekkel kezdtük, fejezzük is be velük: hogyan látja a válságot két olyan ember, aki sok helyen járt a világban?**

S. T. A.: Kiábrándító, ahogy Európában kezeljük, illetve nem kezeljük ezt a helyzetet. Ami ugye szintén nem magától jött létre, ezt a saját szemünkkel láttuk Egyiptomtól Afganisztánig. De elég ránézni a térképre, a mestersegesen meghúzott, nyílegyenes országhatárookra Közép-Afrikában és a Közel-Keleten: gyakorlatilag időzített bombák, amelyek most sorra robbannak. Fogalmunk sincs a megoldásról. Olyan ez, mint a 22-es csapdaja: miközben azt állítjuk, hogy megvédjük Európát, szembemegyünk alapvető európai értékeinkkel.

Cs. E.: Nekem az jut eszembe minden reggel, ahogy – a romániai forradalom után két hónappal – anyámék felkeltettek hajnali négykor, bepakoltak a piros Daciába, és nekiindultunk Európának. Három bőröndünk volt, más nem. Anyámék a negyvenes éveik derekán feladták korábbi életüket, mert azt mondták, itt a gyerekeknek nem lesz jó, és elindultak úgy, hogy fogalmuk sem volt, mi lesz velünk. Rövid németországi kitérő után Magyarországon kötöttünk ki. Én is bevándorló vagyok, persze ezerszer szerencsésebb, mint azok, akik most menekülni kényszerülnek. Nem tudom, mi lesz Európában jövőre, de nem tudok ehhez nem humanusan hozzáállni: muszáj segíteni! Értem, hogy ijesztő, hogy egy más kultúrájú és más vallású embertömeg vándorol, de ez a jelenünk. Egy reggel felébredtünk, és megváltozott a világ. ■